

spem beatae resurrectionis expectans, carnis membra commendavit in pace, ut ex epitaphio marmore insculpto, supraque ejus sepulcrum affixo liquet.

§. X.

De Mariae, et Thermantiae Sororum Augg. Honorii Vxorum Sepulcro ibidem detecto.

Verum aliis etiam Imperatricibus, prope Virginis *Petronillae* exuvias diu quiescere licuit. Praeter ea, quae supra audivimus a Paulo de Angelis, testimonio est idem Alphanus, qui haec habet^r. *Erat etiam heic et alterius Imperatricis aliud marmoreum Sepulcrum nobilissimum in Sacelli penetralibus conditum, praedicto Sepulcro longe ditius, Mariae Honorii Imperatoris Vxoris, quae in Vrbe e vita migrans, etiam juxta Clavigerum Coeli, ejusque Filiam diem resurrectionis expectans, sepeliri mandavit; quin etiam sepulta fuit juxta eam Thermantia Augusta ejus Soror, quae postea etiam ipsa fuit dicti Honorii Imperatoris Vxor. Nam Honorius Imperator, haud obvio inter Christianos exem-*

^r ibid. in Cappella S. Petronillae diruta, fuit inventum Sepulchrum marmoreum juxta Altare S. Petronillae. Adì 4. Febra- ro 1544. nel Pontificato de Paulo PP. 111. fu scoperto un sepolcro appresso l'Altare di S. Petronilla. Era un gran pilo de marmo tutto d'un pezzo, longo pal. 14. et largo pal. 11. alto pal. . . . coperto con una pietra di marmo simile di longhezza, et larghezza, et grossa pal. 1. , et tre quarti. Dentro il quale pilo era il Corpo di Maria Moglie d'Onorio Xño Imp. di Constantinopoli. Il qual Corpo era vestito d'una veste d'oro tirato, et in testa un panno d'oro con più avolti, et un altro disteso sopra al viso, et il petto, il

quale oro fuso pesò libre 35. la lega era de 24. carate. Dal lato haveva una scatola d'argento piena de diversi vasi de Cristallo, d'Agata, et de altre pietre, et similmente de diversi animali, con alcuni ornamenti d'oro, et appresso a questa una cassetta coperta d'argento indorato, con alcuni ornamenti di teste di chiodetti d'argento, in la quale erano molti anelli d'oro, tutti con pietre pretiose, passavano il numero di 150. alcune collane, et catenette con pendenti, et altri lavori con gioje, et alcuni lavori d'oro, quale cose tutte hebbe il d. Papa Paulo 111.

6 L 2

plo, duas hasce Filias Stiliconis, et Serenae, unam post alteram matrimonio duxit, quae inopinata morte sublatas, adhuc Virgines, ex hac luce migrasse, tradiderunt Paullus Diaconus, Ammianus Marcellinus, Zozimus, et Sozomenus ¹.

Hujus autem sepulcri magnificentiam licet dignoscere, ex iis, quae idem Alpharanus subjungit. *Hoc quidem, inquit, Mariae Sepulcrum, auro, argento, pretiosisque margaritis refertum sub Paulo III. P. M. die IV. Februarii 1544, quum novae Basilicae fundamenta jacerentur, repertum fuit, et adhuc etiam superest marmoreum labium admirabile, parvulae aulae instar, in quo praedictae Imperatricis Corpus, simul cum dicto thesauro inventum fuit.*

Verum haec etiam Grimaldus recenset ex Kalendario Jac. Herculani Canonici S. Petri, quod in Basilicae Archivo asservatur, ac nonnulla exhibet scitu digna, unde mos veteris aetatis agnoscitur in humandis Principum, et illustrium Virorum, ac Feminarum Corporibus, quorum caput aureo panno spiris compluribus circumdabant, alterumque ab eo distinctum, vultui, ac pectori imponebant. Quapropter non abs re, puto, erit, ipsa Herculani verba cum Lectoribus communicare, quae ita habent ². *Memoria, quod die III. Februarii MDXXXIII. detectum fuit Sepulcrum in Sancto Petro in Cappella, quae dicebatur, Sancta Petronilla, alias Regum Francorum, quum novae fabricae fundamentum foderetur. Quod sepulcrum erat magnum pilum marmoreum coopertum tabula simili crassitudinis palmi unius quarti, 3. longitud. palm. XIIII. latitud.*

¹ lib. v. V. Marlianum in Top. Urb. r.
v. xxi. Pitiscum in Lexico ad Honorium.
Petr. Baylium in Lexico. Vaissettum.

Hist. général de Languedoc T. III. p. 243.
ad an. 1213.
² fol. 43.

palm. XI, in quo erat Corpus Mariae Vxoris Honorii Imperatoris Constantinopolis. Quod Corpus indutum erat veste ex auro, ut vulgo dicimus, oro tirato. In capite habebat pannum aureum pluries indutum, et aliud extensum supra faciem, et pectus. Quod aurum in forma panis fusum, ponderavit libras triginta quinque. Franciscus Blanchinius ¹, recitatis his ipsis Herculani verbis, addit eundem alia etiam ornamenta cum his reperta descripsisse, quae ab se tamen praetermittebantur, quum de velis tantum capiti injectis, et circumductis, sermo sibi esset, quorum usus in tumultandis Procerum Corporibus vigeat, aetate Leonis Magni. Quod tamen multo remotiori etiam aevo in more positum fuit, quum Christifideles, ex Aegyptiorum, et Judaeorum, usu hominum Cadavera, non modo linteis, sed fasciis etiam, Puerorum Infantum instar in cunis, obducere consueverint, ut constat ex variis sarcophagis ab Aringhio prolatis, ubi Lazarus ita repraesentatur, et ex veteri monumento a Dionysio illustrato ².

Sed, quod in Blanchinio desideramus, Lectoribus minime invidendum esse duco. Ac propterea, quod in Jac. Herculani descriptione reliquum est, ex ipso Grimaldi codice, unde cetera sumsit Blanchinius, placet heic attexere. Pergit itaque Herculanus ³. *Aurum in forma panis fusum ponderavit libras xxxv. liga continebat viginti quatuor caratas. Ad latus habebat capsulam argenteam plenam diversis vasis ex chrystallo, agatha, et aliis lapidi-*

¹ in T. 111. edit. Anastas. p. 160.

² p. 6.V.Ioh. Nardium. in notis ad Lucretium p. 646. Thomam Alghisium. T.vl. Diarii Italici p. 171. Octavium Ferrarium. Eleat. 11. 20. Gisbertum Cuperum. 11. 9. observat. Ioh. Iac. Chifflerium. in Crisi

historica de Linteis sepulchralibus. Antuerpiae 1624. 4. Dupinium. Tom. XVI. p. 271. Salomonem Deylingium. Part. 111. Observat. Sacrar. p. 275. Sarnellium. de^r Tesori trovati ne' sepolcri. in T. x. Lit. Eccl. p. 156. 3 fol. 45.

bus, ac similiter diversorum animalium. Et apud hanc erat alia capsula, argento inaurato tecta, cum nonnullis ornatibus ad usum capitis, claviculis argenteis, multis annulis aureis, omnibus cum preciosis gemmis, ultra numerum centum quinquaginta, cum aliquibus torqueis, et catenulis aureis, cum armillis aurium, et aliis operibus gemmatis, et aliquibus aureis. Quae omnia habuit Paullus Papa Tertius. Hisce vero Grimaldus de suo haec adjecit. Corpus Imperatricis illatum fuit in commune Conditorium versus Altare majus, Polyandrium appellatum. Quae quidem aperte demonstrant Marangonii lapsum, qui Mariae Sepulcrum detectum fuisse scripsit¹, quum Probi Templum dejectum fuit, quod, ut loco suo adnotabimus, a Nicolao V. solo aequatum fuisse scimus.

Neque praetereundus Lucius Faunus, qui singillatim hujus Sepulcri aperitionem describit, atque omnia cimelia, quae ibidem reperta sunt, veluti ob oculos ponit. In Cella, inquit², Galliae Regis, quae in B. Petri

¹ pag. 390.

² *de antiqq. Vrb. Rom. lib. V. pag. 125. Sed isalicam quoque ejusdem Scriptoris narrationem in lib. v. c. x. p. 153. ad illustrandam reperti thesauri historiam valde accomodatam, essi paullo prolixiore, praetermittendam minime esse censeo, ac propterea haec eam subijcere, non alienum existimo.* -- Nel Mese di Febbrajo, del XLIII. nella Cappella del Re di Francia, che in S. Pietro si edifica secondo il nuovo modello, che Papa Giulio II. disegnò, si è ritrovata, cavandosi una arca di marmo, che da le cose, che vi sono state ritrovate dentro, si è chiaramente conosciuto, che fosse questo un sepolcro di Maria Moglie de l'Imperatore Honorio: del Corpo morto

non vi avanzava altro, che i denti, i capelli, e le duo ossa delle gambe. De la vesta, che era un panno di seta, e di oro, si cavò fundendosi da XL. libre d'oro finissimo. Vi era dentro l'arca una scatola d'argento rotta in tre, o quattro pezzi, et era lunga un piede, e mezzo, et alta da un palmo con molte cose dentro, che noi particolarmente diremo. Vi erano vasi, e diversi pezzi di cristallo, fra grandi, e piccoli xxx. fra li quali vi erano come due tazze non molto grandi, l'una ritonda, l'altra di figura ovale, con figurette di mezzo cavo bellissime: et una lumaca pure di cristallo acconcia in una lucerna con oro fino, del quale n'è prima coperta la bocca de la lumaca, restandovi solo un buco

est, quum eam formam aedificando sequerentur, quam Iulius Pont. proposuerat, excavando, marmorea arca inventa est, quam ut ex iis, quae in ea reperta sunt, perspicue constat, sepulcrum fuisse Mariae Honorii Imperatoris Conjugis. Cadaveris illius nihil reliquum erat, dentibus, comis, tibiisque exceptis; ex veste autem, quoniam auro intertexta esset, multae auri librae, dum in ignem esset posita, exceptae sunt. Capsula argentea pedis, ac dimidii longitudine, palmi unius altitudine, multaque insuper vasa chrystallina, atque ex materia, quam agatham vocant, summa arte perfecta, inventa sunt. Anuli XL. aurei praeterea variis ornati gemmis reperti. In iis smaragdus caput habens incisum. Honorii putatur fuisse, ac quingentorum Coronatorum aureorum aestimatione. Accedebat bulla gemmis intertexta, has litteras circum-

in mezzo da porvi l'oglio: a lato al qual buco si vede con un chiodo confitta una mosca d'oro mobile, che cuopre, e discuopre il buco. Vi è poi medesimamente di oro la punta col pippio da porvi lo stoppino, tirato in lungo, et acuto con bellissima gratia, et in modo col cristallo attaccato, che vi pare nato insieme. E così è anco ben fatto il coverchio di sopra. La forma de la lumaca è come un conchiglio grosso marino girato intorno con le sue punte per tutto, le quali in questo vaso sono liscie, e dolcissime, per essere il cristallo ben lavorato. Vi erano anche vasi, e diversi pezzi di Agata con certi animalletti, fra tutti VIII, e fra loro duo vasi bellissimi, l'uno, come una di quelle ampolle di vetro grandi, e piatte, da tenervi oglio, o altro simile liquore, in modo fatta, e così bella, e sottile, che è una meraviglia a mirarla; l'altro è fatto a

guisa d'una di quelle schiumarole col suo manico in su lungo, che usano di rame in Roma per cavare l'acqua da le bittine, e vogliono, che fosse un vaso, che usavano gli antichi ne' sacrificii. Appresso vi erano quattro vasetti d'oro di diverse sorti: et un altro vasetto d'oro di forma ovale col suo coverchio con gioje a torno: un core d'oro picciolo, che fu un pendente con sei gioiette incassate; un fermaglio di oro con cinque gioje di diverse sorti con varie gioje incassate in essi. E XLVIII. fra anelli, e verghette d'oro di diverse maniere, et un di loro di osso rosso con diverse pietre. E tre animalletti di osso rosso. Vi erano anco duo pendenti da orecchie di smeraldo, o plasma con duo hiacinti. Quattro crocette con pietre rosse, e verdi: Vn pendente in forma di un grappo di uva, fatto di pietre paonazze: otto altri pendenti piccioli di oro di

1000 **MARIAE ET THERMANTIAE AVGG.**

*continens MARIA DOMINA FLORENTISSIMA . Laminula
item aurea cum iis verbis graece scriptis*

MICHAEL , GABRIEL , RAPHAEL , VRIEL .

*Inter reliquas inaures , monilia , ac similia ornamenta mulie-
bria , quae in ea capsula inerant , quidam ceu nodus sma-
ragdorum , variarumque gemmarum fuit , atque ex puro auro
ornamentum , quod rizzam vocant . Praeterea palmi prope lon-
gitudine ex uno latere has notas habens DOMINO NOSTRO
HONORIO , ex alio DOMINA NOSTRA MARIA . Sorex
ex coelidonia . Conchula insuper , ac patera ex chrysallo . Aurea
pila rotunda , persimilis lusoriae , quae aperiri facile poterat ,
quum in duas partes esset , in nucis morem , divisa . Aliae gem-
mae innumerabiles fere , quae tametsi majori ex parte vetu-
state corruptae essent , nonnullae tamen quasi recentes , ac no-
vae veterem nitorem servabant .*

diverse sorti, con varie pietre inchiastrate:
tre altre crocette di oro con certi smer-
aldi incassati: un pezzo di una collana
picciola sottile con certe pietre verde infil-
zate: un'altra collanina d'oro con XXI. pa-
ternostri di plasma: Vn'altra collanina con
IX. paternostri di zaffiri tagliati a man-
dorle: un'altra collanina d'oro tirato rac-
colto, rotta in quattro pezzi: duo bottonini
di oro: quattordici magliette di oro. Tre
altre crocette con certi smeraldi: et un
tondo di oro, come uno Agnus Dei, con
queste lettere intorno STILICO VIVAT.
Duo manichi di oro con certe pietre
verdi, e rosse: due agucchie grosse,
o stilette per rizzafina, l'uno di oro
lungo, presso a un palmo, con queste pa-
role scritte DOMINVS HONORIVS .
DOMINA MARIA . L'altro di argento
senza lettere. Vi erano parecchi frag-
menti di smeraldi, e di altre pietre .

Vi erano chiodi d'argento, parte piani,
parte di rilievo, che inchiodavano un co-
verchio d'argento sopra una cassetta:
vi era una laminetta d'oro con queste
parole scritte, anzi scalpite in greco
MICHAEL . GABRIEL . RAPHAEL .
VRIEL . Abbiamo particolarmente de-
scritte tutte queste cose, perchè Clau-
diano Poeta di quel tempo accenna, che
fossero a la Imperatrice Maria da l'Imp.
Honorio suo Sposo mandati rari duoni:
che potrebbono per avventura essere stati
la maggior parte di queste cose. *V. lu-
culentissimam, ac plane regiam editio-
nem recens adornatam ab eruditissimo
Francisco Danieli de' Regali Sepolcri
del Duomo di Palermo, riconosciuti,
e illustrati. Napoli 1784. fol. pag. 82. in
descriptione Sepulcri Constantiae I. Re-
ginae Siciliae, Vxoris Friderici, et Fi-
liae Regis Aragonum.*

Quum autem Claudianus scripserit, Honorium *Mariae* Augustae Conjugi suae, dona quantivis pretii dedisse, facile se adductum fuisse profitetur L. Faunus ¹, ut crederet (quod item Bosius, et Aringhius ² opinati sunt, probante Joh. Jacobo Chiffletio ³) haec eadem fuisse, quae in ejus sepulcro reperta sunt. Cecinit enim Claudianus de Nuptiis Honorii ⁴.

..... *jam munera Nuptae*
Praeparat, et pulcros, Mariae sed luce minores
Eligit ornatus, quidquid venerabilis olim
Livia, Divorumque Nurus gessere superbae.

Ceterum de Liviae Mundo muliebri sic Claudianum loqui non puto, ut velit, eodem ornatam ab Honorio *Mariam* Aug. sed nihil huic defuisse ex eo ornamentorum genere, quae Livia, et reliquae Augustae olim gestaverant, quaeque Rudolphus a Bunau ⁵ erudite descripsit. Quis autem ignorat studium singulare Matronarum Romanarum, ut una secum pretiosiora quaeque conderentur, quae, dum viverent, in usu, ac deliciis habuerant? Id enim diserte testatur IC. Scaevola, apud quem legimus ⁶. *Funerari me arbitrio Viri mei volo, et inferri mihi, quaecumque sepulturae meae causa feram, ex ornamentis lineas duas ex margaritis, et viriolas, ex smeragdis.* Praeterea illa etiam deinde obtinuit consuetudo, ut nobiliores Matronae Lectum quoque suum omnibus ornamentis instructum sacris Aedibus, relinquerent, ubi una cum pretiosa suppellectile tumulandae essent, Virorum instar, qui haud

¹ lib. v. c. ix. p. 153.

² T. I. Rom. subt. p. 270.

³ in Anastasi Childericiana p. 17.

⁴ in Epithalamio Honorii Aug. et Mariae

v. 10. p. 241.

⁵ de Ornamentis, et Honoribus Augustarum liber singularis. Lipsiae 1733. 4.

⁶ Digest. lib. xxxiv. tit. xl. de Aur. leg.

l. 40. Medico §. 2. Mulier.

⁷ V. Ducange in Lexico.

raro Equum ¹, arma, aliaque bellica instrumenta Templis largiebantur.

§. XI.

De Vrielis nomine, una cum aliis trium Archangelorum, in laminula aurea reperto, inter Cimelia Sepulcri Mariae Aug.

Nolim, quemquam offendat, *Vrielis* nomen aureae laminulae in descripto Conditorio repertae inscriptum, quem proinde cum tribus aliis Archangelis *Mariam* coluisse constat. Plura enim sunt, quae, suo praesertim aevo, haud plane rejectum demonstrent. Sed quum Bollandistae, neque ubi agunt de *S. Gabriele Archangelo* ², neque in locupletissimo Commentario de *S. Michaelis, et omnibus Angelis* ³, quaestionem de nomine, ac cultu *Vrielis*, aliorumque Archangelorum attigerint, quam peculiariter dumtaxat a doctissimis Nic. Serario ⁴, et Andrea Victorello ⁵, paucis pertractatam esse novi, iccirco non alienum puto, studiose, ac diligenter, quidquid eam illustrare poterit, in medium proferre.

Pluries in libris Apocryphis veteris Instrumenti *Vrielis* mentio occurrit. Nam inter fragmenta Enochi haec legimus ⁶. *Anno Enochi CLXV. a Mundi conditu MCCLXXXVI.*

¹ V. Carpentier in Heriorum.

² in T. III. Martii p. 607.

³ in T. VII. Septembr. p. 7.

⁴ Quaestiuncula, possit ne *Vrielis* nomen aliquo modo retineri? in lib. *Tobiae* c. XII. p. 187.

⁵ De Angelorum Custodia. Paravii 1605. 4. lib. I. §. IV. p. 40. Se gli altri quattro di questi sette Angeli habbino nomi? c. XV. p. 270. nel libro de' Ministerj, et Operazioni Angeliche. Vicenza 1611. 8.

⁶ V. Mich. Syncellum p. 33. Cod. Pseudoep. Fabricii in I. Egregor. Enoch p. 199. Salmasium de Annis Climatericis c. XVI. et I. X. c. XVII. Calmet. Dissert. intorno al Libro di Enoch p. 369. nel T. I. del Tesoro di Ant. Sacre, e Profane. Lucca 1732. 4. et in T. I. Comment. S. Script. p. LX. in Disquis. Chron. Aegypt. Graecor. Joh. Drusi Henoch, sive de Patriarcha Henoch, ejusque raptu, et libro, e quo Judas Apostolus testimonium profert.

Conditoris omnium Dei nutu , quid Mensis , quid Solis conversio , quid Annus , Archangelus Vriel Astris praepositus , Enocho revelavit , ut in libro ipsius Enoch habetur . Atque hinc Vrieli stationem inter sidera adsignatam fuisse tradidit Michael Glycas , ubi ait ¹ . Perhibetur etiam , divinum Angelum Vrielum , cujus est inter astra Statio , descendisse ad Sethum , et Enochum , eosque de temporum , anni , mensium , conversionum , ipsorumque annorum adeo discriminibus erudisse . Praeterea in eodem libro Enoch , haec de Vriele narrantur ² . Quattuor Archangeli magni , Michael , Vriel , Raphael , et Gabriel de sanctis Coeli prospexerunt , in terram . Et viso plurimo sanguine super terram effuso , et universa impietate , et iniquitate cognita , regressi dixerunt ad invicem . Ac paullo infra ³ . Respondit Altissimus , et Sanctus Excelsus loquutus est , et misit Vriel ad Filium Lamech dicens .

Item in libro Ioseph , haud una vice Vriel memoratur , Ibi enim traditur ⁴ . Quod quidem Corpore ministrans recognoscit , in memoriam revocante , ipsumque submonente Vriel Archangelo . Ac rursus , paucis interjectis ⁵ . Quum vero ego venissem a Mesopotamia Syriae , exivit Vriel Angelus Dei , et dicit , se descendisse ad terram , et habitasse inter homines , et quod vocatus fuisset nomine Iacob , aemulatusque est , et pugnavit mecum , et luctatus est , mihi dicens , suum nomen pri-

ubi et de libris in Scriptura memoratis , qui nunc intereiderunt . in T. vI. Critic. Sacr. p. 2029. Francofurti 1696. fol. Aug. Pfeifferi Exercitation. philologicam de Henoch ad Genes. iv. 12. Witteb. 1683. 4. in T. I. Opp. Ultraj. 1704. 4. p. 519. et in ejusd. Dubiis vexat. Scripturar. pag. 972. Dresd. et Lips. 1713. 4. Frid. Jac. Firnhaberi Diss. 111. selectas de Henoch quae-

stiones continentes. Vitemb. 1716. 4. Franc. Fabricii Diss. de Patriarca Enocho . in lib. inscr. Christus unicum Eccl. fundamentum . Lugd. Bat. 1717. 4. p. 429.

1 p. 121.

2 in Cod. Pseudep. p. 187.

3 ibid. p. 190. 4 ibid. p. 364.

5 p. 765 , et apud Origenem Tom. v. in Joh. p. 77.

mas habere supra nomen meum , et ante omnem Angelorum . Interrogavique eum de nomine suo , et quotus esset inter Filios Dei . Nonne tu es Vriel , octavus a me , et ego Israel Archangelus , Potentia Domini , et Princeps Tribunus Militum inter Filios Dei ? Nonne ego Israel , in persona Dei , Minister primus , et invocavi nomine inextinguibili Deum meum ?

Verum haec fortasse minus nota , ac pervulgata . Illa non item , quae in lib. iv. Esdrae de *Vriele* habentur . Ibi enim semel , iterum , ac tertio ita nominatur ¹ . *Et respondit ad me Angelus , qui missus est ad me , cui nomen Vriel . Itemque alibi ² . Et ego jejunavi diebus septem ululans , et plorans , sicut mihi mandavit Vriel Angelus . Ac rursus ³ . Vbi est Vriel Angelus , qui a principio venit ad me ? quoniam ipse me fecit venire in multitudine in excessu mentis hujus , et factus est finis meus in corruptionem , et oratio mea in improprium . Et quum essem loquens ego haec , ecce venit ad me , et vidit me .*

Post haec audienda sunt Carmina Sibyllae Erithraeae , quae inter vaticinandum haec de *Vriele* cecinit ⁴ .

Tum vero aeterni Genii Patris immortalis

Ἡκαρ̄ ἰρομ.ἡλ , Vriel , Saniel , Azaelque ,

Quae mala quisque hominum patraverit ante , scientes ,

E tetrīs animas tenebris caliginis omnes

Iudicio sistēt ad formidabile Patris

Magni , immortalis solium : nam solus , et unus

Conditor omnipotens rerum non interit unquam ,

Iuraque dicturus mortalibus aequa sedēbit .

¹ in lib. iv. c. iv. n. I. et in Vol. II. Cod. Pseudoep. Fabricii p. 207.

² ibid. cap. v. n. 21. et apud Fabricium p. 216.

³ ibid. c. x. n. 28. p. 19. et apud Fabricium p. 265. V. ibid. p. 1153. §. CCXXXIII.

Libri Esdrae III. et iv. Cod. Apocr. N. T. , et T. III. Bibl. Graecae c. xxix. p. 747.

⁴ Lib. II. vers. 215. edit. Gallaei Amst. 1688. 4 et in T. I. Bibl. PP. edit. Galland. p. 351. et in Hist. Religionis Th. Hyde. Oxonii 1700. 4.

*Et tunc infernis animas , flatumque , sonumque
 Caelestis tribuet , compactaque convenienter
 Artubus ossa suis , carnem , nervosque repostos ,
 Et venas , pellemque priorem , caesariemque .
 Sic conjuncta suis terrestria corpora rite
 Membris , una dies reddet vitalibus auris .
 Tunc ferratarum Portarum Ditis avari
 Claustra immania , durique , infractique adamantis ,
 Ingens ingenti Vriel convulsa ruina
 Perrumpet Genius : per lugubresque figuras
 Omnes judicio sistet ; simulacra vetusta
 Titanum in primis , monstrosorumque Gigantum :
 Tum quas diluvium , tum quas maris unda profundo
 Absumsit : nec non quas serpentesque , feraeque
 Faucibus hauserunt avidis , volucresque vocabit
 Ad solium cunctas : nec non quas igneus ardor
 Absorpsit flammis , ad judiciale tribunal
 Coget adesse Dei , collectas undique in unum .*

Ex his veterem *Vrielis* denominationem increbuisse , du-
 bitandum minime est . Nunquam enim ejus mentionem
 fecit Prophetica , aut Evangelica Scriptura . Siquidem
 qui in lib. II. Paralipomenon c. XIII. *Vriel* appellatur ,
 Angelus non est , sed homo , Maacha , sive Michai , Ma-
 tris Abiam Regis Juda Pater , in lib. II. Regum c. xv.
Abessalon nuncupatus . Verum praecipue repetenda esse
 videtur ex quarto Esdrae libro . Hunc enim , aequae ac
 tertium , plures SS. Patres ¹ , instar primi , et secundi
 nominarunt , quos inter in primis adnumerandus est Am-

¹ Athanas. Serm. III. contra Arianos. Cy-
 prianus adversus Demetrianum , August. I.

III. de Civ. Dei c. XXXVI. Clemens Ale-
 xandr. L. I. Stromatum .

brosius ¹, qui ejus auctoritatem sequutus est, ubi scripsit ², *non moritur Gabriel, non moritur Raphael, non moritur Vriel*. Ac licet extrema haec verba in nonnullis MSS. desint, nihil tamen prohibet, quin ab eodem S. Doctore profecta esse arbitremur. Neque vero doctissimi Maurini ³ Thiersio ⁴ adsentiendum putant, qui ibidem *Vrielem* reprobis Angelis forte adnumeratum fuisse suspicatur. Id enim ab ejus mente prorsus alienum esse demonstrant, qui eo loco immortalitatem naturalem a participata sapienter distinguit, ac prima uni Deo concessa, ac reservata, alteram Angelis dumtaxat adtribuit.

Neque tamen solus Ambrosius *Vrielem* nominavit. Ejusdem meminit etiam Isidorus, qui postquam docuit ⁵, *sciendum esse, quod quandocumque nominantur Angeli, ex officiorum proprietate, quando ad homines veniunt, sumpsere vocabula, quia illa supernorum Civium summa societas propriis nominibus non indigit*, alibi *Vrielis* nomen ita explicandum putavit ⁶. *Vriel interpretatur ignis Dei, sicut legimus apparuisse ignem in Rubo. Legimus etiam ignem missum desuper, et implese, quod praeceptum est. Quae quidem verba Thiersio ⁷, ceteroqui eruditissimo, incomperta fuerunt, qui Isidorum nullibi de *Vriele* verba fecisse affirmavit. Sic etiam Beda, ubi Angelorum opem, ac prae-*

¹ in Epist. de natura animae Horontiano. in lib. de bono mortis c. x., et xl. in lib. Comm. ad Lucam. V. Jac. Bonfrerii Praeloquia in totam S. Scripturam e. v. de Scripturis Apocryphis.

² in lib. 111. de Fide Tom. 11. P. I. pag. 499.

³ ibid. in adnotat.

⁴ in epist. nuncupatoria ad Dacherium de retinenda in Eccles. libris voce Para-

clitus. Lugduni 1669. 12.

⁵ in c. 11. l. 11. de ordine Creaturarum.

⁶ in l. vi1. Origin. c. v. p. 127. V. Franc. Moncaei Historiam apparitionum divinarum duarum, ejus, quae de Rubo, et proxima, quae in Aegyptum revertenti in Diversorio Mosi facta. Paris. 1587. Harr. 1592. 1597. 4. et in Crenii Opuse. Fascic. 12. Roter. 1699. 12. p. 257.

⁷ in epist. cit.

SEPVLCRI MARIAE AVG. DETECTO C. III. 1007

sidiūm exposcit, *Gabriel*, inquit ¹, *esto mihi Lorica, Michael Baltheus, Raphael Scutum, Vriel Protector, Rumiell Defensor, Paniel Salus*.

Verum Sec. viii. *Vrielis* nomen diserte reiectum fuit. Nam *Zacharias* Pont. reverentissimo, et SS. Fratri Bonifacio Coepiscopo scribens de duobus Pseudoprophetis in Francia deprehensis, *Aldeberto*, et *Clemente*, qui in Synodo Suessionensi, quam alii vocant Conc. Germanicum 111², anno dccxlv. damnati fuerant, de horum primo haec memorat ³. *Ex quibus unum quidem novum Simonem juxta tenorem tuarum syllabarum reperimus, qui et Sacerdotium sibi vindicabat, et a luxuria minime se continebat, seducens populum, et inania praedicans: non solum suam animam juri Diaboli tradens, sed et populorum corda in interitum demergens, et ab Ecclesia Dei eos seductionibus suis abstrahens, et Cruces in campis statuens, et Oratoriola ad seducendum populum instituens, publicasque, et antiquas Ecclesias relinquens, et Sanctitatis nomine se vocari faciens, et in suo nomine Ecclesias consecrans, nomina etiam Angelorum, imo magis Daemoniorum se scire affirmans... Quae omnia haec detestabilia, et scelesta judicamus.*

Et sane idem *Zacharias*, eosdem Haereticos *Aldebertum*, et *Clementem*, qui rursus in altera Synodo habita in Majoratu Karlomanni, anno dccxlv. damnati fuerant, in Patriarchio Lateranensi, in Basilica, quae appellabatur, *Theodori*, eodem anno condemnavit. Hujusmodi Synodus tribus *Secretariis* absoluta fuit, nimirum, ut supra animadvertimus, tribus sessionibus, quemad-

1 in collect.

2 T. 111. Conc. p. 1933.

3 T. 111. Conc. p. 1856. V. S. Zachariae vitam ex Anastasio, et cum Comm. prae-

vio, et notis in Tom. 11. Martii Boll. p. 406. et Ioh. Mabillonii Observationem de Zacharia Papa. in Actis SS. Ord. Ben. Sec. 111. P. I. p. 524.

modum quinque *Secretariis* celebratum fuerat alterum Conc. Lateranense sub Martino I, anno DCXLIX. Loci enim nomen, in quo fiebat, ipse conventus accepit; praeterquamquod translatus ejusdem vocabuli sensus, quo usus est etiam Augustinus¹, vocans cogitationes *Secretaria mentis*, Conciliorum congregationibus, ubi secreta animi sensa depromebantur, apte quadrabat. Quamobrem mihi imperare non possum, quin aliquanto fusius, quam alibi, de eadem Synodo pertractem, quum non modo res, quam illustrandam suscepimus, quam ipse locus, ubi transacta fuit, quodammodo nos moneant, ut paullo diutius heic immoremur.

Itaque Bonifacii epistola adversus eosdem Haereticos per Denaeardum Presbyterum Romam perlata, qui *Secretaria ingredi postulavit*², perlecta fuit a Theophanio Notario regionario, et Sacellario. Deinde SS. ac BB. Papa Zacharias dixit³. *Quia hodie jam tardior hora est, venturo Secretario, relictis iterum vita eorum, et actibus, communi consensu, mediante Deo, quid fieri debeat, pertractandum est.* Actione II. Denaeardum *Secretarium* ingressum, ita Zacharias alloquutus est⁴. *Actus illius nefandissimi Aldeberti, sive cetera, quae de eo sunt scripta, quae praeterito Secretario prae omnibus gerebas, coram praesente Concilio, porrige legenda. Et accipiens Theophanius Not. regionarius, et Sacellarius, relegit vitam illius.* Verum SS. PP. sententiam in utrosque promulgandam ad act. III. distulerunt. Dixit enim Zacharias⁵. *Non ut nobis solum visum fuerit, sed pariter cum Sanctitate vestra est pertractandum, sed si Domino placuerit, in futuro Secretario,*

1 Comm. in Psalm. 65.

2 T. III. Conc. p. 1936.

3 ibid. p. 1938. 4 p. 180.

5 ibid. p. 1939.

quod rectum visum fuerit, et Dominus suis famulis administraverit, ex omnibus ejus actis promulgabitur sententia. Itaque act. 111. secundum quod praeceptum fuerat in praeterito Secretario, Denaeardus orationem, quam sibi Aldebertus componere nisus fuerat, a Theophanio perlegendam in medium protulit. Quumque per ordinem legeretur, ventum est ad locum, ubi dicebat. *Precor vos, et conjuro vos, et supplico me ad vos, Angele Vriel, Angele Raguel, Angele Tubuel, Angele Michael, Angele Inias¹, Angele Tubuas, Angele Sabaoc, Angele Simiel.* Dum vero haec Oratio sacrilega usque in finem perlecta fuisset, Zacharias SS. ac BB. Papa dixit. *Quid ad haec SS. Fratres respondetis? SS. Episcopi, et venerabiles Presbyteri responderunt. Quid aliud agendum est, nisi ut omnia, quae nobis relecta sunt, igni concrementur, Auctores vero eorum anathematis vinculo percillantur?* Non enim nomina Angelorum, praeter nomen Michaelis, sed nomina Doemonum sunt, quae in suis orationibus invocavit, ad praestandum auxilium sibi. Nos autem, ut vestro sancto Apostolatu edocemur, et divina tradit auctoritas, non plus quam trium Angelorum nomina cognoscimus, id est, Michael, Gabriel, Raphael; alioqui de mysterio, sub obtentu Angelorum, Doemonum nomina introduxit. Pontifex sententiam tulit; sed judicium Synodi quoad acta emendavit, quae in Scriniis Eccl. conservanda sanxit, ut ex his constat. SS. ac BB. Papa dixit. *Optime provisum est a vestra Sanctitate, ut scripta illius omnia igne crementur. Sed opportunum est, ut in scrinio nostro ad reprobationem, et ad perpetuam confusionem ejus serventur.* Synodo post Zachariam subscripserunt 111. Episcopi, ac 16. Presbyteri S. R. E. et

¹ in edit. Greteriana epistolarum S. Bonifacii est *Adinus*, et mox *Sinuel*.

Gemmulus Diaconus Romanus ¹, ejusdem Synodi acta in epistola ad Bonifacium retulit ².

Sed haec nimis multa putaverit nonnemo; aliis tamen, ut fit, (non enim *omnes eadem mirantur, amantque*), pergrata accident, nec vitio mihi vertent, quod haec, quae proprium quasi locum desiderare videbantur, cogitate hic reservanda esse duxerim. Nunc ad alia properemus.

Verum multo ante Zachariam, ad insanam eorum superstitionem reprimendam, qui varia Angelorum nomina confingebant, et comminiscebantur, Concilium Laodicenum Can. xxxv. praescripserat, *quod non oportet Christianos, derelicta Ecclesia Dei, abire, et Angelos nomi-*

¹ in T. vI. Conc. p. 1776. Cointe T. v. p. 156. Pagi ad an. DCCXLV. pag. 267. Baronius ad ann. DCCXLV. n. 36. Serarius in not. ad Epist. S. Bonifacii. Binius in notis ejusd. Conc. Tom. vI. Gastaldus de Angelis T. I. dist. 11. Quaest. 111. Art. 1v. Alberghinius in Man. Inquis. cap. xv111. §. 111. n. 1v. Th. Hurtado Tract. v. c. v. Resol. 71. Martin. del Rio lib. 11. Disquis. c. 1v. quaest. 4. Ioh. de S. Thoma. Granada. Araux de Angelis. Card. Albitius de inconstantia in fide c. x1. p. 527.

² in T. vI. Conc. Labbè p. 1564. V. S. Bonifacii Ep. Moguntini vitam auct. Willibaldo ipsius discipulo. in Georg. Wirelii Hagiologio p. 155. Mogunt. 1541. fol. et in Surii Vitis SS. d. 19. Jun. pag. 48, et cum notis Henr. Canisii, Ioh. Mabillonii, et Iac. Basnagii. in Canisii Lect. Ant. ex edit. Basnagii T. 11. P. 1. p. 227. Amst. 1725. fol. et cum observationibus praevis, et notis Mabillonii. in Act. SS. Ord. Bened. Sec. 111. Par. 11. p. 1. et cum Commentario praevio, et notis God. Henschenii in T. I. Junii p. 42. aliam auctore S. Ludgero. in ejusd. Ludgeri Vita S. Gregorii.

in Broveri Sideribus SS. Germaniae, et in T. I. Junii Boll. p. 483. aliam auctore Othlono Mon. Benedict. apud Surium loc. p. 57. et in Serarii reb. Moguntin. p. 325. Moguntiae 1624. 4. et cum notis, et appendice Ioh. Mabillonii in Act. SS. Bened. Sec. 111. P. 11. p. 28. et cum Georg. Crist. Iohannis notis. in ejusd. Script. Mogunt. T. I. p. 201. Francof. ad Moen. 1722. fol. aliam auct. Presb. S. Martini Vitrajecti. in T. I. Jun. p. 477. Aliam auct. forsan Monasteriensi, cum not. Henschenii. ibid. p. 481. ejusd. Henschenii analecta Bonifaciana. ibid. pag. 457. Partem Legendae S. Bonifacii cum notis Will. Ern. Tentzelii. in ejusd. Supplem. 11. Hist. Goth. p. 344. Ienae 1701. et in Menckenii Script. rer. German. T. I. p. 834. Lips. 1728. fol. Ioh. Letzneri Histor. S. Bonifacii. Hildes. 1602. 4. et Erfordiae 1603. 4. et in Gasp. Sagittarii Antiqu. Gentilismi, et Christian. Thuring. p. 117. Ienae 1685. 8. Iust. Christ. Boehmeri Dissert. historico-theologicam de Bonifacio Germanorum Apostolo. Helm. 1720. 4. et Henr. Phil. Gudenii Diss. eod. loco, et anno.

nare, et Congregationes facere. Quae omnia interdicta sunt. Quicumque autem inventus fuerit, occulte huic idololatriae vacans, anathema sit, quoniam derelinquens D. N. I. C. Filium Dei, accessit ad Idola. Atque hinc Capitularia Karoli M. hujusce Concilii sanctionem ita confirmarunt¹. In eodem Concilio praecipitur, ut ignota Angelorum nomina nec fingantur, nec nominentur, nisi illorum, quos habemus in auctoritate. Ii sunt, Michael, Gabriel, Raphael. Haec eadem excepit Herardus Arch. Turonensis, qui xvii. Kal. Junii, anno dcccclviii. edicto cavit², de ignotis Angelorum, aliorumque SS. nominibus ut non recitentur. Sic etiam Capitulare Aquisgranense jussit³, nec falsa Angelorum nomina colantur, sed ea tantum, quae prophetica, et evangelica docet Scriptura, id est. Michael, Gabriel, Raphael. Paria sunt illa ab Aythone Basil. Episcopo⁴, et a Conc. Aurelianensi⁵ praescripta. Atque in hanc sententiam, Psellus Vrielis nomen tribus aliis in Ecclesia acceptis, et usurpatis minime accensendum esse docet. De eo enim haec Mich. Glycas literis consignavit⁶. Hoc ipsum autem Raphaeli nomen ex hac de Tobaeo narratione cognitum scilicet habes. Verum appellatio Vrieli, quemadmodum Vir reapse sapiens Psellus scripsit, nec prisci foederis libris, nec novis continetur; sed exstat in libro quodam Hebraico, qui vulgo non est notus, habens inscriptionem Precationis Jo-

1 in ejusd. Imperatoris Constit. editis a Vito Amerpachio 1545. pag. 14, et in T. I. Capitul. Reg. Francor. edit. Paris. Balutii 1677. p. 220. 515. 837, et novae edit. ibid. an. 1780.

2 ibid. p. 1267, et in T. v. Conc. Hard. pag. 450.

3 in T. I. Capitul. Balut. pag. 707. apud Ivonem P. 111. c. 111. c. CGL, et in

edit. Lovan. lib. 11. c. LXXXIII.

4 apud Burcard. lib. v. c. CXCVIII. in T. vi. Spicil. Dacherii p. 696, et in T. iv. Conc. Hard. p. 1243.

5 apud Burcard. Wormatiens. Episc. I. 111. Decret. cap. cxcviii, et in T. vi. Conc. Labbè p. 1564.

6 p. 171. Ann. P. 11. , et in Cod. Pseudoep. Vet. Testam. p. 768.

sephi: quo in libro Iosephi Pater Iacobus hoc cum Angela colloquens inducitur. Liber ipse apud Hebraeos, ut alii quoque Apocryphi, pro rejectio ducitur, et nihil auctoritatis habet.

Nihilominus Trithemius ¹ ex Jos. Hebraei ² auctoritate, refert Essenos nonnulla Archangelorum nomina habuisse, et Joh. Alb. Fabricius ³ quattuor Archangelorum nomina etiamnum celebria apud Judaeos ex Menasseben Israelis libro *de Creatione*, aliisque eorum scriptis fuisse docet. Haec inter satis sit commemorare *litaneticas supplicationes*, et *Angelorum invocationes*, quas R. Eliezer Hakalir, Poeta insignis elucubravit. Nam in latina earum interpretatione ex Cod. Vat. desumpta legitur ⁴. *Chauriel Princeps da gloriam Deo propter nos. Contra magnum Dominum impie egimus, et ipse auxiliatus est nostri, ut notam faceret filiis hominum gloriam regni sui. Benedicta sit memoria ejus in generationem Sanctitatis ejus.*

Verum non modo apud Hebraeos, sed etiam apud Aethiopes, et Graecos *Vriel* praecipuo honore cultus fuit. Nam in universali Canone Aethiopum haec legitur precatiuncula ⁵. *Custodi, Domine, Populum tuum per preces majorum Angelorum splendentium Michaelis, Gabrielis, ac Raphaelis, et Vrielis, et quattuor animalium sine carne, de quibus loquitur Apocalypsis* ⁶. Item apud Ludolphum in Hagiologio Habessinorum ad xv. Julii ⁷ *Vriel Archan-*

¹ c. iv. p. 212. Arbatel.

² lib. III. Ant. v. Nic. Serarii Trihaeresium, seu de tribus Pharisaeorum, Sadducaeorum, et Essenorum sectis, contra Ioh. Drusii libellum de Hasidaeis. Mougunt. 1604. 8. Calmet in T. VII. Comment. S. Script. p. 349.

³ in Codic. Pseudoep. in not. ad lib. Enoch. p. 187.

⁴ Bartolucci Bibl. Rabbin. T. I. p. 192, et 195. Basnagius in lib. iv. *Histoire des Juifs* chap. 9. Calmet in Praef. ad S. Luc. in Diss. sur les bons, et les mauv. Anges p. 47, et in T. VII. Comment. S. Script. p. 351, et 359.

⁵ in T. iv. Bibl. PP. fol. 120.

⁶ c. iv. n. 5.

⁷ V. T. VII. Sept. Boll. p. 7.

gelus memoratur. Id etiam nominis exhibet liber precum graeco-latarum¹, ubi *Αγιο Ουριελ* invocatur.

Quid vero apud Latinos? Audi Joh. Steph. Durantum, qui ait.² *Sunt et alii praeter Michaellem Archangeli, quorum nomina, seu potius agnomina ad nos pervenerunt, Gabriel, Raphael, Vriel.* Item S. Orihel una cum alteris Raguhelis, et Tobihelis nominibus occurrit in Litaniis, quas Mabillonius edidit, et Karolinas vocavit³. Sic etiam Nic. Serarius in Kalendario Germanico⁴, octo Angelorum nomina obversari testatur, scilicet *Michael, Gabriel, Raphael, Vriel, Malthiel, Zadkiel, Peliel, Raziel.* Ac denique idem Thiersius Dacherio scripsit⁵. *Quoties ex officii mei ratione, statas quasdam super infirmis orationes, seu Litanias, ut appellant, effundere necesse habeo, ita scriptum invenio. S. Vriel ora pro eo, vel pro ea.*

Itaque, quum tot de *Vrielis* cultu, ubique gentium propagato suppetant exempla, nil mirum, si, praeter Mariam Aug. Honorii Conjugem, alteram pientissimam Imperatricem eidem impense favisse constet. Hujus rei luculentum praebet exemplum B. Rhenanus, qui ubi Templum Basileense describit, quod Sec. XI. S. Henricus Imperator magnifice restauravit, donisque plurimis decoravit, haec memoriae consignavit⁶. *Eminet lamina illa aurea, lignae tabulae adhaerens, septem millibus florenorum aestimata, qua ipse privatim in Larario suo, quum*

1 apud Hier. de Marnef anno 1580.

2 in lib. II. cap. 11. de rit. Eccl. Cath. c. xxxI. §. XXI.

3 T. II. Aralect. p. 682., et in T. IV. Act. SS. Ord. S. Ben. p. 59. Vandale p. 135. Thiers de retinenda in Eccl. libris voce Paraclitus, et in T. I. des superstitions p. 118. et in II. p. 117. Iac. Longueval

T. IV. Hist. Gall. I. II. p. 311. Ben. XIV. de Serv. Dei Beat. et Can. lib. IV. P. II. c. xxx. p. 886.

4 Quaest. X. quomodo VII. hi Angeli a quibusdam vocentur? in lib. Tobiae p. 282.

5 in epist. cit.

6 in lib. II. rer. German. fol. 140. in Serm. de S. Luca.

viveret, usus est. Vnde et tutelares Divos refert, quos ille praecipue coluit, nempe quattuor Angelos Michaellem, Raphaellem, Vrielem, et Benedictum, ac in horum medio stantem Christum, cujus pedibus ipse cum uxore Cunigunda¹ advolvitur. Vnde vero haec iisdem religio, et sententia, nisi ab iis, qui eorum aevo divinarum rerum interpretes florebant, quique vel privatim, vel publice, e Gymnasiorum, et Templorum exedris *Vrielis* etiam cultum docere non dubitabant?

Ita sane, posterioribus etiam seculis doctos, piosque Viros sensisse, exploratum est. Enim vero S. Bonaventura *Vrielis* mentionem fieri affirmat in III. lib. Esdrae. Quum autem ibi nusquam ejus nomen occurrat, sed tantum in IV, uti supra demonstravimus, de hoc eodem libro Bonaventuram loquutum fuisse puto. Nam Esdrae liber, qui apud nos est tertius, in graecis Codicibus est primus; ac qui apud nos pro duobus diversis libris habentur primus, et secundus, in graecis Codicibus in unum compinguntur, et secundum Esdrae librum efficiunt. Atque iccirco IV. liber pro tertio haberi potuit. Itaque versionem LXX. Interpretum sequutus fuisse videtur Bonaventura, ubi de *Vriele* loquutus est in hunc modum². *Item Vriel, qui interpretatur lucens Deo, sive apparens Deo, vel ignis Dei, aut incendium Dei: quae duplex interpretatio innuit, quod per ejus ministerium illustramur in veritate, et inflammamur in charitate. Mittuntur enim Angeli, ad illuminandum nostrum intellectum, et inflammandum nostrum affectum, et si non effective, saltem dispo-*

¹ S. Cunigundis vita. apud Surium d. III. Martii p. 42, et in T. X. Opp. Greterii. Ratisb. 1737. p. 551, et in T. I. Martii Boll. p. 266. et apud Mabillon. in Actis

SS. Ord. Bened. sec. VI. P. I. p. 451.

² in Centiloquii Part. III. §. XVII. de Custodia Hominum per Angelos T. V. P. I. edit. Ven. 1754. p. 149.

sitive. De hoc nomine Vriel legitur in tertio Esdrae, quia missus est iste Angelus ad consolationem Populi Dei, qui ab alienigenis premebatur. Pari modo Albertus M. in sua, quam Wiceliana proferunt exercitamenta¹, litania, *Vrielem* inter Angelos precatur.

Praeterea Petrus Galatinus², et Corn. a Lapide³ ex Chronicis Ord. S. Francisci⁴, atque Aedis S. M. Angelorum ad Thermas Diocletianas, *Vrielis* nomen una cum aliis Archangelorum, divinitus declaratum fuisse testantur *Beato Amadeo*⁵, Viro sanctitate, miraculis, et prophetiis illustri, qui Dei amore incensus, spretis opibus, ac vitae illecebris, S. Francisci Ordinem amplexus est, ejusque observantio-rem disciplinam, quae *Amadaeorum* vocatur, instituit. Vnde a Lusitanis *B. Amator*, ab Italis *B. Amadaeus* vocatur, ac Xysto IV. ad Ecclesiae clavum sedente, cujus confessiones excipiebat, in Monte aureo Monasterium sui Ordinis extruxit. Haec autem nomina ita ab eodem fuerunt interpretata. *Michael*, quis ut Deus? *Gabriel*, Fortitudo Dei. *Raphael*, Medicina Dei. *Vriel*, Lux Dei. *Barachiel*, Benedictio Dei. *Salathiel*, Petitio Dei. *Iehudiel* Laus, et Confessio Dei. Atque hinc, ni fallor, fortasse repetendus est singularis usus Fratrum Franciscalium, qui viguit ad nostra haec usque tempora, *Vrielem* commemorandi, festa die S. Gabrielis Archangeli. Nam in VIII, ut vocant, responsorio haec legebantur⁶.

*Ecce vir unus Gabriel in veste figurali,
Sicut prospexit Daniel, fulgore prophetali,
Cui subvenit Michael facto divinali,*

¹ Lugduni 1651.

² lib. II. in Apoc. c. VIII.

³ in Apoc. c. I. p. 17.

⁴ P. III. lib. c. XXX.

⁵ Acta B. Amadei Conf. Ord. S. Franc. cum Comm. praevio, et notis Guil. Cuperi. in T. II. Aug. p. 572.

⁶ ad d. XXIV. Martii p. 759.

Et suam medelam Raphael affert, quam confert Vriel pro grege rationali.

Ac paullo infra in Antiphona *Benedictus*.

Tunc Virginis Corpusculum, Sensus, et Cor perterritur, dum arcanum detegitur, quod pariet Emmanuel, qui illuminet in tenebris euntes, et in semitam pacis regat, et perditam viam collustret Vriel. Quae tamen omnia in nupera diurnarum precum Codicis editione penitus expuncta sunt. Nam, quum interpolata sint Chronaca, ubi *B. Amadaei* revelationes narrantur, quae ab Ecclesia minime probatae sunt, ejusque Apocalypsim *multis somniis scatentem* judicaverint Mabillonius ¹, aliique ², iccirco ex his nullo modo statui potest, nomina illa Angelorum esse admittenda.

Idem profecto sentiendum esse docet Card. Albitius de revelatione nominis Angeli Custodis, quam Hurtado evenisse docet Johanni de la Cruz, qui eum *Lauriel* appellari tradidit ³. Non enim Angelos, qui S. Caeciliae apparuerunt, nec Custodes SS. Franciscae, et Theresiae nomen aliquod peculiare habuisse constat. Quin imo, quum de suis nominibus sciscitati fuerint, eadem ut plurimum enunciare noluerunt. Nonne, quum luctantem secum Angelum interrogavit Jacob ⁴, *dic mihi, quo appellaris nomine? respondit, cur quaeris nomen meum?* Itemque, quum Angelus Patri Samsonis apparuerit, eum ita percontatus est ⁵. *Quod est tibi nomen, ut si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te? Cui ille respondit. Cur quaeris nomen meum, quod est mirabile?*

¹ in T. I. Mus. Italici p. 47.

² Araux in fine Tractatus de Angelis Gastald. de Angelis p. 594. Card. Albitius

de irconstantia in Fide cap. XI. p. 527.

³ ibid. p. 528. ⁴ Genes. xxi. v. 29.

⁵ Iudic. xxi. v. 17.

Quis itaque ferat Basilidianorum insaniam, qui quum proprium, ac peculiare nomen singulis Virtutibus affixissent, quas ad numerum usque cccxv. totidem anni diebus praeesse somniabant, inter vii. Angelorum, vii. Caelorum Praesidum nomina, quae in hanc rem confixerant, *Vrielis* etiam nomen¹ gemmis Abraxeis insculpebant? Verum, quum magnam virtutem istiusmodi Angelorum nominibus tribuerent, non secus ac ii, qui, ut narrat Arnobius², Servatorem nostrum calumniabantur, quod *Aegyptiorum ex adytis, Angelorum potentium nomina, et remotas furatus esset disciplinas*, superstitiosi homines, magicis carminibus, atque incantationibus impense studentes³, monstrosa Angelorum nomina frequenter cudebant. Porro Cornelius Agrippa⁴, priusquam numeret xxviii. *Angelos, qui dominantur in totidem mansionibus Lunae*, inter Angelos, quos xii. Caeli signis praeesse contendit, *Murielem* nominat, quem alibi *Surielem* appellat. Paria commentus est Trithemius in *Steganographia*⁵, ubi Solis Angelum *Michaelem* esse docet, cui parent, ac subditi sunt *Laniel, Palael, Vaariel*. Eò usque vero effraenata novarum hujusmodi nomenclationum libido, atque intemperantia progressae sunt, ut bonorum, malorumque hominum spiritus, eodem artificio nominandos existimaverint. Hinc Agrippa affirmare ausus est⁶,

1 Origenes lib. vi. adv. Celsum. Irenaeus lib. i. cap. xxiii. et lib. ii. cap. LVIII. Epiphanius haer. xxiii. xv. Theodoretus de Basilidianis. Augustinus lib. x. Confess. c. XLII. adv. Nicolaitas. Nicetas lib. v. Thes. Orth. Fidei. Fl. H. de Halteserre a Salvaion in not. ad Fulg. Ferrand. in T. I. Thes. Meermannii p. 101. Montfauconius in Palaeogr. Graeca p. 177. et in T. ii. Antiq. explic. Kircher in Par. ii.

Oed. Aegypt. Class. ii. c. vi. Chiffletius in Commentario in Gemmas Abraxaeas pag. 75. 125. 140.

2 lib. I. contra Gent. n. xxvii.

3 Delrio Disquis. Magic. l. i. c. iv. p. 55.

4 lib. ii. occult. Philos. c. xxiv.

5 Ars per occultam Scripturam animi sui voluntatem absentibus aperiendi certa. Darmbstadii 1621, et Vlm. 1767. 4.

6 lib. ii. c. xxviii.

eum, qui apud Esdram ¹ vocatur *Ieremiel*, Jeremiae Prophetae spiritum, Zachariae vero *Zacharielem*, Vriae Prophetae, quem interfecit Joachim, *Vrielem* fuisse. Praeterea, ut immane quantum hisce nominibus abuteretur, novis etiam argumentis ostenderet, Esdram cum *Vriele* familiarem consuetudinem habuisse adjecit ². Quid vero dicam de formula superstitiosa a Martino Arelatensi damnata ³, ubi *Vriel*, *Vriel*, aliaque id genus nomina ad calamitates averruncandas proferebantur? Quid de altera superstitione, qua Thiersius memorat ⁴, nonnullos invocasse, *du cotè de l' Orient, l' Ange Vriel, qui est le premier de l' Orient, et qu' on invoque pour cette science, pour trouver or, argent, et thresors caches en terre*, quique in precibus ineptissimis, primus inter Seraphim appellatur? Quid attinet commemorare *Heptameron, sive Elementa Magica Petri de Abano* ⁵, ubi *Vriel*, inter barbari Angelorum nomina horis praefectorum memoratur? Apage a nobis tantam dementiam, atque hominum fatuitatem, ac deliramenta deploremus.

Nunc, ut ad institutum, a quo nonnihil defleximus, redeamus, etsi *Vrielis*, et Sociorum cultus vestigia singulis fere aetatibus offendimus, tamen praesertim, Sec. xvi. ineunte, studium vii. Archangelos nominatim colendi exarsisse constat. Qualis vero fuerit singularis hujusce studii fons, atque origo, te, puto, non pigebit audire. Panormi vetus Templum exstat, in honorem S. Angeli Presbyteri Ord. Carmelitani, Leocatae in Sicilia, dictum. Ibidem forte contigit, ut anno MDXVI. detegeren-

¹ lib. iv. c. iv. v. 36.

² lib. iiii. c. XLVIII.

³ in Tract. de superstit.

⁴ Traité des superstitions T.I. p.187. 191.

⁵ apud Ioh. Wier de Praestigiis Demonum lib. i. cap. v.

tur imagines VII. Angelorum parieti depictae, quarum singulis eorum nomina inscripta erant, hoc modo ¹. *Michael Victoriosus. Gabriel Nuncius. Raphael Medicus. Vriel fortis Socius. Ichudiel remunerator. Barachiel adjutor. Sealtiel Orator.* Praeterea unusquisque eorum emblemata sibi propria praeseferebat, quae Cornelius a Lapide ita describit ². *Michael pedibus calcans Luciferum, laeva virentem palmam gestabat, dextera lanceam, in cuius summo vexillum candidum, rubra cruce intertexta, se hastae conolvebat. Gabriel faculam laternae inclusam dextera gerebat, sinistra speculum ex viridi jaspide rubris maculis immixtis. Raphael sublata sinistra pyxidem sustinebat, puerum Tobiam dextera manu ducens, piscem ex ore prehensum gestantem. Barachiel in sinu pallii albentes ferebat rosas. Ichudiel dextera coronam ex auro praeseferebat, sinistra flagellum tribus nigris funiculis distinctum. Sealtiel vultu, oculisque demissis, et palmis ad pectus nexis, precantis speciem exhibebat. Vriel dextera eductum gladium stringebat ante pectus transversum; a laeva prope pedes flamma collucebat. Atque hinc fortasse Octavius Pancirolus ³, Cherubim, qui e Paradiso terrestri Protoplastos expulit ⁴, *Vrielem nun-**

¹ Vita S. Angeli Ord. Carmel. auctore, ut fertur, D. Enoch Patriarcha Hierosolymitano, per Th. Bellerosium in capita digesta cum not. Dan. a Virgine Maria. in ejus speculo Carmelitano T. II. P. IV. p. 347. Eadem notis illustrata a Dan. Papibrochio, et cum alis vitis ejusdem S. in T. II. Maii p. 798. Corn. a Lapide in Apocalyps. c. I. p. 13. Spinelli. de Templ. Deiparae p. 690.

² Galatinus in expositione in Apocalyps. Blas. Viega in cap. XI. Apocal. f. XVI. Laur. Masellius. lib. III. de Virgine c. v. Salmeron in Tract. III. de Angelo Ga-

briele. p. 19. Andreas Vittorelli in lib. I. de Custodia Angelorum. pag. 40. et in opere dei ministerj, et operationi Angeliche. Vicerza 1611. 8. Octavius Pancirolus Tesori nascosti p. 307. Alberghinus in Man. c. XVII. f. III. Card. Albitius de inconstantia in fide cap. XL. p. 527.

³ Tesori nascosti p. 310.

⁴ V. Ioh. Fromme de Cherubim, et gladio flammante. Witteb. 1670. 4 in T. I. Thes. Theol. Phil. p. 120. Ios. Pasinium de mulctra Evae, et Adam. inter diss. in Pentateuchum. Aug. Taurin. 1722. Ioh. Theodori Heinsonii diss. de Para-

cupatum fuisse arbitratus est. Haec eadem viI. Angelorum symbola hinc, ut videtur, expressa exhibet imago Antuerpiae ab Hieronymo Wierix aeri incisa. Tunc igitur Templum viI. *Angelorum* vulgo nuncupari, ac eorum festum sollemni pompa celebrari coepit, tertia die festi Paschatis. Post haec pergit idem Cornelius. *Quo circa hisce tam priscis septem Angelorum, piisque Schematibus excitatus Hector Pignattellus, Comes Montis Leonis, Siciliae nomine, Karoli V. Imperatoris Prorex, Templum hoc instaurans, ornansque anno MDXXIII, in eo e Senatu Panormitano, ac plerisque e prima nobilitate Civibus Sodalitium, quod Imperatorium dictum est, septem hisce Angelorum Principibus instituit, cujus ipse patrociniū pro Karolo V. volens lubensque suscepit, ut eorum ope, ac patrociniū fultus Imperator, tum pace, tum bello, Panormitanam Urbem, adeoque Siciliam universam bene, feliciterque moderaretur. Ac demum bienio post, hoc idem Templum annua xxx. aurearum unciarum, uti vocant, dote locupletavit.*

Hujus Templi curae praepositus fuit *Antonius del Duca*, pius Sacerdos Cephaludensis¹, qui viI. *Principum Angelorum* studio mirifice incensus, eorum cultum augere, enixe curavit. Quumque id unice cogitaret, atque in votis haberet, instinctu Divinitatis, anno MDXXVII. in Urbem se contulit, ut in domicilio, ac Sede Catholicae Religionis, viI. *Angelorum* cultum statueret, ac eorum honori sacram Aedem dicaret.

diso, ejusque amissione, et custodia. Helmst. 1698. 4. Ioh. Vdalr. Tresenreuteri diss. de Paradiso igne deletio. Altorf. 1735. 4. et in ejusd. Opuscul. p. 164. Norimb. 1745. 4. Ioh. Franc. Budeum in T. 2. Obser. Halens. Obs. 21.

1 V. Historia breve delle Therme Dio-

cleziane cangiate in Tempio di S. Maria degli Angioli, presa del mss. componimento del Sacerd. Michele Catalanio, fu domestico di Antonio del Duca. p. 268. nel libro de' Ministerj, et Operazioni Angeliche di Andrea Vittorelli. Vicenza. 1611. 8.

Sed, quum arduam, atque operosam rem esse, probe intelligeret, quae haud parum cunctationis, et morae habitura esse videbatur, ut diutius, ac minori impendio in Vrbe versari posset, sibi Capellani munus adscivit apud Antonium de Monte Cardinalem, cui statim suscepti itineris caussam, et consilium suum aperuit, ejusque opem, ac praesidium imploravit. Cardinalis humanissime Antonii precibus auscultavit, et sese, quae vellet, omnia libenter facturum spondit; quin imo, ut alacriori esset animo, ac bene de re tam sancta ominaretur, eadem vii. *Angelorum* nomina, in Panormi Aede reperta, B. *Amadaeo* per quietem olim divinitus indicata fuisse, renuntiavit. Verum, septennio post, Hero amantissimo vita functo, omnique conatu irrito, pro *Missae* vii. *Angelorum*, quam, eo suadente, adornaverat, adprobatione, anno MDXXXV, re prorsus infecta, Panormum se retulit.

Ceterum, biennio post, Urbem redivit, ac in Aede Domus S. Virginis, quae apud Picentes in Loreto apparuit, ad Columnam Trajanam, Capellani munus adeptus est. Interim id unum menteolvebat, atque in hanc partem, curamque incumberebat, ut sollemnem vii. *Angelis* cultum in Vrbe conciliaret. Quumque dormientibus nobis species earum rerum facillime objiciantur, de quibus vigiles diu, multumque cogitavimus, an. MDXLI. per somnum, Thermas Diocletianas in Templum vii. *Angelis* sacrum convertendas esse praevidit, ut idem sancte testatur in hujusce ostenti historia, Venetiis edita anno MDLII, ac in Vrbe, anno MDLV. recusa. Itaque vix dum lucebat, ad Thermas sibi caelitus commonstratas, veluti contento ad metam cursu, advolavit. Statim

ac eas vidit, obstupuit, ac nullum aptiorem in Vrbe locum esse posse cognovit ad VII. *Angolorum* cultum facilius, citiusque statuendum. Ibi enim, praeter solidissima fundamenta, altissimosque parietes, XIV. veluti Cellas in promptu esse comperit¹; ac statim, ingenti gaudio perfusus, VII. ex iis, versus Solem Orientem, totidem *Angelis* adsignavit, singulorum nomen, literis minio illitis, in singulis earum, proximisque Columnis describens. Deinde septem alias illustriöribus Martyribus Cyriaco, Largo, Smaragdo², Sisinnio, Saturnino, Marcello Pont.³, et Thrasoni, qui eas sudoribus, et sanguine irrigaverant, dicandas constituit.

Mirum autem, quantum praeconceptus Antonii ardor erga VII. *Angolorum* caelestium cultum, velut novo subjecto hoc igne, incaluerit! Is certe nihil intentatum reliquit, ut Paullus III. Thermas ab omni superstitionis labe purgatas, *Angolorum*, et *Martyrum* cultui, sacris legitimis dedicaret. Verum nihil aliud obtinere potuit, quam veniam Altare erigendi in honorem VII. *Angolorum* in Aede S. Stephani de Cloaca.

Interea, quum sese Romam semel, atque iterum haud auspicato venisse cognosceret, solum vertere cogitavit; ac proinde Venetias se contulit, ubi forte, nihil tale cogitans, in Aede D. Marci, musivo expressam invenit S. Dei Parentis imaginem a VII. *Angelis* stipatae. Itaque statim eam coloribus accurate adumbrandam, ibi-

1 Thermae Diocletianae a Iac. Cock aere incisae, ac in Tab. XXVI. divisae. Antuerpiae 1558. fol. Serlius in lib. III. Archit. Leonard. Bufalini Topogr. Vrbis. Romae 1551. Pyrr. Ligori in Top. Vrbis. Pomp. Laetus L. II. hits. Rom. Overbech in reliq. vet. Romae. Titi Pitt., e Scult. etc.

Roma 1763. p. 286. Bottari Dial. dell' arte del dis. p. 56. Nard. Rom. Ant. T. II. p. 510.

2 Guil. Cuperi de SS. Cyriaco, Largo, Smaragdo, et Sociis MM. Romae Comm. Historicus. in T. II. Aug. pag. 327.

3 Gesta S. Marcelli P. in vitis SS. Surii Mea. Januar., et in T. II. Ian. Boll. p. 6.

demque typis edendam curavit *Missam Angelorum*, una cum eorum iconibus aere caelatis.

Post haec, additis veluti calcaribus jam sua sponte currenti, Romam reversus, Orphanotrophii curam suscepit ad S. Mariae in Campo, ubi Equiria fiebant; ac quotidie magis instare, ac rem vehementius urgere coepit, ut tandem aliquando voti compos fieret. Verum unam dumtaxat Thermarum partem consequi potuit. Nam anno MDXLVII, Paulo III. annuente, continenti Calidario, quod deinde *Bernardo* dicatum fuit, potitus est; ibique Sacerdotum Collegium instituere cogitabat, qui Templo, serius, ocyus, aliquando quidem certe, in Thermis in propinquo positis construendo, possent inservire. Neque tamen pio homini licuit consilium suum profligare, atque ad optatum exitum perducere, male feriatis hominibus vehementer tum contra adniten- tibus. Itaque spe frustratus, eo uno contentus esse debuit, ut sese quotidie ad Thermas conferret, eoque saepe etiam duceret Orphanorum gregem, ad hymnum in honorem Angelorum ab se adornatum, ibidem pie concinendum, qui de *Vriete* praesertim haec habebat ¹.

Vriete fortis socius bonorum,

Daemonum vires gladio retundit,

Claritas cujus superat piorum

Vota precantum.

Sed tandem beata illa dies illuxit, qua Iulius III. Antonii precibus morem gerere constituit. Ejus enim jussu ², anno MDL. Philippus Archintus, vice sacra Antistes Relligionum Urbis, die x. Augusti, Episcopo Sebastensi

¹ V. Ant. Duca viI. Principum Angelorum Orat. cum antiq. imag. Neap. 1609. 8.

² Ant. Spinelli de Festis, et Templis Deiparae p. 691.

Suffraganeo suo curam commisit , in honorem *Virginis Sanctae*, et VII. *electorum Principum Angelorum* Thermas Diocletianas consecrandi , quarum custodiam recens erecto Sodalitio *SS. Trinitatis*, sub titulo *Subsidii* ¹ commendavit.

Quis vero Antonii , qui totius rei auctor fuerat , laetitiam , ac triumphum verbis assequi possit ? Itaque Philippi Nerii , memoratae Societatis institutoris ², auxilio fretus , eò rem perduxit , ut festa die B. V. sideribus receptae , omnia in promptu essent . Nam duobus ibidem Altaribus , opere subitario , erectis , quorum unum imaginem *Deiparae Angelis* stipatae , Venetiis depictam , alterum *Angelos* Panormi repertos praeferebat , Sebastensis Antistes Thermas sollemni ritu expiavit , maximaque caeremonia , *Deiparae* , et *Angelorum* honori dedicavit .

Sed non diu industriae suae gratulari , et laborum suorum fructu , optimo Viro frui licuit . Ecce enim perditorum hominum manus , qui illuc antea quotidie convenire solebant ad ludos , aleas , comessiones , et Equiria , inter Romuli foecem , ac rudera illorum latebras , libere peragenda , impetu repente facto , omnia sacrilego ausu subvertit ; ac locus per summum nefas , omni religione spoliatus , Antonio , aliisque piis hominibus frustra reluctantibus , rursus consuetis oblectationibus , atque spectaculis patere coepit .

Itaque Antonius , non sine lacrymis , Thermas relin-

¹ Lib. Decretorum , seu Constitutionum Societatis , seu Fraternitatis *SS. Trinitatis de subsidio* cognomento dictae . Romae 1554. 8. Decreti, ovvero Costituzioni della Compagnia, e Fraternità della *SS. Trinità*. Roma 1554. 8. Statuti della Ven. Archiconfraternita della *SS. Trinità de' Pellegrini et Convalescenti*. Roma 1558. 4.

Giac. Laderchi *Fondazione dell'Archiconfr. della SS. Trinità de' Pellegrini, e Convalescenti*. Roma 1730. 4.

² *Basci vita di S. Filippo Neri*. Roma 1645. 4. lib. 11]. cap. 11. ant. Gallonio *vita B. Philippi Nerii*. Moguntiae 1607. 8. et in Tom. VI. *Majj Bollandiani* pag. 460. et 524.

quere, atque hinc *Deiparae*, et *Angelorum* imagines, una cum sacra supellectile, auferre coactus fuit, quas in proximo Calidario recondidit. Quumque, intimi doloris sui aliqua ex parte leniendi causa, ad *Thermas* identidem *Orphanos* una secum deferret, ut a tenera, atque innocenti puerorum aetata, castae, ac purae laudum veluti hostiae vii. *Angelis* offerrentur, id etiam improbi homines aegre admodum ferentes, malis artibus *Orphanotrophii* praefecturam ei adimendam curarunt.

Ceterum *Antonius* nullis adversitatibus fractus, nunquam animum despondit; quin imo continentis quinquennii spatio, omnem lapidem movere non destitit, ut res tandem e sententia cederet. Interea anno MDLV, dum rei divinae operaretur, videre sibi visus est *Archangelum Vrielem* clarissima in luce refulgentem, qui bono animo esse jubet, eidemque *Thermas* rursus in honorem *Angelorum* conversas demonstrat.

Neque tum vanum fuit ejus augurium, nec sua eum spes fefellit. Nam anno MDLX, postquam renunciatus fuit Pontifex Pius IV, inopinate ad optatissimam curarum suarum metam pervenit. Quum enim Pontifex a meridie sese contulisset ad *Portam Nomentanam* contemplandam, quam opere sumptuoso, a *Bonarota* exstruendam curabat, magnopere laudavit quamdam majoris moduli larvam, affabre exsculptam, atque oris rictu mirifice expresso ibi prostantem. Sed *Michael Angelus* Pontifici ingenue fassus est, id opus esse *Iacobi del Duca*¹. Id nominis statim in mentem Pontifici revocavit alterum *Antonii*, de quo multa persaepe audierat, sermone hominum

¹ Baglioni Vite de' Pittori, Scultori etc. fol. 54. Pellegrino Antonio Orlandi

di *Abcedario Pittorico*. Bologna 1704. 4c. pag. 178.

praedicari. Quocirca, quum Mich. Angelum percontatus esset, num forte egregio Sculptori aliqua cum Antonio necessitudo intercederet, eum Pronepotem esse rescivit. Conticuit ad haec Pontifex; ac paullo post viam relegens, eundem Antonium offendit, qui more suo ad Thermas invisendas, Angelosque ibidem exorandos, moestus, ac dolens sese conferebat. Pontifex singulari benignitate subridens, eum fausta precatione lustravit, statimque iussit, postridie ejus diei, ad se compellari.

Itaque Antonius Pontificem adiit, rerum omnium seriem evoluit; labores innumeros exantlatos, devoratas injurias, et contumelias; in suscepto proposito xxxiv. annorum perseverantiam enarrat; sese semel, atque iterum de Thermis in honorem *Angelorum* convertendis divinitus admonitum fuisse testatur; ac demum vehementer obsecrat, ut id ipse, qui *Angeli* nomen praeseferebat, ac insigni Architecto, cui *Michaelis Angeli* nomen, utebatur, sollempni ritu perficiat.

Non diu exorari passus est Pontifex, ac nihil cunctandum ratus, Bonarotae negotium dedit, ut Thermas in Templum commutaret, ac statim manus operi admo-veret. Interea, dum Pontifex circumspiciebat, quos novo Templo Custodes addiceret, divinique cultus, et sacerorum Ministros, gestiens Antonius, quod sese tandem aliquando pretium laborum, ac vigiliarum, et tam diuturnae in hac Vrbe commorationis fecisse perspiceret, rem Jacobo Pronepoti communicavit. Atque is, quum paullo ante pro Altari Monasterii S. Barpholemaei Carthusianorum in agro Romano, Anaglyphum insculpsisset, ab uno e Monachis forte edoctus fuerat de quodam di-

plomate ab Urbano V. Avenione dato , anno MCCCLXI¹ , quo Nicolao Comiti Nolano , et Neapoleoni Comiti Manupelli , Familiae Vrsinorum , concesserat potestatem erigendi Monasterium Ordinis Carthusiani , in Thermis Diocletianis , *sub appellatione SS. Leonis , et Nicolai Confessorum* ² . Id tamen Comes Manupelli , morte interceptus , praestare non potuit . Quumque Comes Nolanus superstes consilium mutasset , idem Pontifex , altero diplomate , dato apud Montem Faliscum , x. Kal. Aug. an. VIII. sui Pontificatus ³ , Neapoleonis voluntati testamento relictae derogavit ; ac una cum ejus bonis , ac latifundiis , Monasterium pro Carthusianis in Aede Sessoriana erigendi facultatem Comiti Nolano impertivit . His auditis , omnia confestim Antonius Pontifici renuntiavit , qui sumopere laetatus , quod Deus sibi hujusmodi provinciam reservasset , indicto Patrum Cardinalium Collegio , die v. Augusti , qua die aedes S. Mariae in Templo Liberiano prodigiali nive dedicata est , anno MDLXI , magno Praesulum , Procerumque comitatu , atque incredibili populi frequentia , Thermas in honorem *S. Mariae Angelorum* , sanctissimis caeremoniis dedicavit ; et sacrae Aedis Titulo Cardinalitio exornatae custodiam Carthusianis illuc ex Coenobio Bas. Sessorianae translatis demandavit ⁴ . Atque

¹ Vgonio Stazioni di Roma pag. 192 , et 210. Besozzi Storia di S. Croce in Gerusalemme p. 185.

² Panvinius de viI. Eccl. p. 270.

³ Besozzi ibid. p. 186.

⁴ V. Bullar. Cherubin. p. 551. Cost. LV. Raynald. Annal. Eccl. T. II. ad an. 1562. num. 129. Bacci de Thermis lib. viI. c. 111. pag. 562. Venet. 1571. fol. ibid. 1588. Romae 1622. et Venet. 1712. fol. et in

T. xII. Thes. Graevii. Spinellum de Fest. et Templis Deiparae pag. 690. Panciroli Tesori nascosti pag. 411. Vittorelli de' Ministerj, et Operazioni Angeliche p. 286. Corn. a Lapide in Apocal. cap. I. p. 16. Besozzi loc. cit. p. 189. Piazza Gerarchia Cardinalizia pag. 618. Marangoni delle Terme, e Bagni de' Gentili, e d' altri luoghi immondi convertiti in Chiese. cap. LVI. delle cose Gentilesche ad uso

utinam id aliquando fieret de Thermis Antoninianis, quae licet in modum Provinciarum exstructae, senio, ac squalore obsitae fatiscunt quotidie magis, ac satis diu manus auxiliatrices efflagitare videntur!

Tunc igitur effigies *Virginis Sanctae, Reginae Angelorum Caelitum*, ex proximo Calidario, ubi abhinc decennium delituerat, quodque eadem honori *Bernardi*¹, sui cultus studiosissimi, quodammodo cecidisse, ac reservasse videtur, egressa, veluti postliminio, in Thermas rediit, ubi in Ara maxima, tamquam in solio, relligiosissime collocata fuit. Haec eadem illa est imago, quam Venetiis Antonius ad vivum exprimendam curavit ex archetypo musivo aedis S. Marci. Trini Angeli dextra, ac totidem laeva Mariam venerantur; septimus sub ejus pedibus pronus adstat, hoc modo. Laeva parte, horum primus in pectore *Michael* inscribitur, *paratus ad animas suscipiendas*. 1. *Raphael* dicitur, de se proferens, *Viatores comitor, infirmos medico*. Tertii nomen deletum est, ac tantum legitur, *Deum laudantibus, proemia retribuo*. Quarti nomen item oblitteratum est, ac sub pedibus Deiparae inquit, *Oro supplex, et acclinis*. Dexteriore vero parte, *Gabriel* visitur, extrito tamen, atque eluto nomine, *Virgini praenuntians, Spiritus S. descendet in Te*. Secundi nomen, quem *Vrielem* puto, expunctum est. Haec tamen inculcat. *Flammescat igne charitas*. Tertius vero in veste adhuc exhibet *Barachiel*, literarum vesti-

delle Chiese pag. 291. Tromby Bened. Istoria Critico-Cronologica Diplomatica del Patriarca S. Brunone, e del suo Ord. Cartusiano. Napoli 1773. T. x. fol p. 272.
 3 Piazza Gerarchia Cardinalizia p. 684.

Ant. M. Lupi Dissert. postuma intorno a' Battisterj antichi pag. 99. e nelle note, e continuazione di Franc. Ant. Zaccaria. p. 106. Montfauconii Diarium Italicum. p. 206. Mabillonii Museum Ital. T. I.

giis, poene tamen fugientibus, ac detritis, adjecta prece, *Adjutor, ne derelinquas me.*

Verum, etsi neque Philippus Archintus, neque Pius IV, tum in prima, tum in secunda Thermarum consecratione, *Angelos* singillatim nominaverint, sed tantum generatim *Thermas BB. Virginis omnium Angelorum*, et *Martyrum*, dicandas esse pronuntiaverint, tamen eorum nomina minime delenda curarunt, quae ibidem reliquit Antonius del Duca, diem suum functus anno MDLXXIV.¹ Quin imo eadem ibidem exstitisse constat, unius ferme saeculi spatio. Nam descriptae liturae, non Cardinalibus Bellarmino, et Baronio tribuendae sunt, ut perhibet Victorellus², sed Cardinali Francisco Albitio, qui id se praestitisse aperte testatur, ubi narrat³. *Curavi ego tamen, ut delerentur dicta nomina.* Et sane eodem an. MDLXI, Ferrantes Ruis, domo Navarra, qui, ubi nunc ad Aedes Bergomatum colitur Barptolemaeus Apostolus, e solo condidit Aedem B. V. a *Pietate* nuncupatam ad Columnam Antoninam, adjecto Dementium valetudinario, ad viam Longam postea translato⁴, in Ara depingendum curavit D. N. J. C. in Templum Hierosolymorum a Parentibus deductum, devotumque, ac vii. *Angelos*, singulorum nominibus apposis, *Michael, Gabriel, Raphael, Vriel, Scaltiel, Iehudiel, Barachiel.* Sed, ut hinc etiam

¹ in Templi pavimento ante Altare princeps sepultus fuit, hoc epitaphio. Antonii de Duca Siculi Presbyt. Cephaludensis, qui has Diocletiani Thermas ante annos fere triginta Virg. Angelorum, ut exrat, Templum fore divinitus praevidebat; hic ossa quiescunt. VI. ann. LXXIII. m. iv. d. xv. obiit xxx. Oct. MDLXXIV. Jacobus de Duca Pronepos ex Testamento haeres

posuit. V. Martinellium Rom. ex ethn. sacr. pap. 181. Panciroli Tesori nascosti p. 310. Vgonio Stazioni di Roma p. 200. Piazza Gerarchia Cardinal. p. 621.

¹ op. cit. p. 275.

² de inconstantia in Fide c. XL. p. 527.

³ Martinelli Roma ex ethnico sacra p. 180. Ottavio Panciroli Tesori nascosti p. 411.

eadem nomina delerentur, Clementi XI. auctor fuit Franciscus Blanchinius ¹. Nam viri doctissimi trium dumtaxat Archangelorum nomina retinenda esse propugnarunt, qui in sacris literis nominantur, etsi vii. *Angelorum* ² cultum minime improbandum esse duxerint. Frequens enim eorum mentio fit apud Patres, et sacrarum litterarum volumina. Siquidem, ut alios praeteream, Clemens Alexandrinus ³ numeri septenarii Angelorum Dei assistentium dotes explicans, ait ⁴. vii. *quidem sunt, quorum est maxima potentia, primogeniti Angelorum Principes*. Cum iis Johannes loquitur, quum gratiam precatur a Deo ⁵, et a vii. *Spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt*, eosque mitti in omnem terram ⁶, et ex illis unum ad se missum esse scribit. Idem Zacharias Propheta confirmat, quem Spiritus vii. oculorum nomine adumbrasse censuit Hieronymus ⁷; ac diserte *Raphael Angelus Tobiae dixit* ⁸, *ego sum unus ex vii, qui adstamus ante Dominum*.

¹ Lettera sopra alcuni nomi di vii. Angeli esposti in un Quadro d'Altare della Chiesa di S. Maria della Pietà di Roma. nel T. II. de' suoi Opusc. p. 17.
² De vii. Angelis Principibus, aut Archangelis, praeter Interpretes Apocalypseos, et SS. Michaelis Syncelli Laudationem in Sanctos Dei Archangelos, Angelosque, ac universas Caelestes virtutes, in Auctar. Combefisii p. 1526. vide Petavium de Angelis p. 128. Martinum Roa in singularibus S. Scripturae T. II. p. 444. Joh. Lud. de la Cerda de excellentia caelestium Spirituum. Paris 1631. 8. Quis enim suadere poterit, ut consulas Grettium ad Matthaei xviii. 10. Christ. Sandium in problemate paradoxo de Spiritu S. p. 10. et contra Sandium. Schomerum p. 92. et Wittichium p. 156. Dorscheum in Pentadecade p. 516. Schmidium in my-

sterio Gratiae divinae p. 550. Abr. Hinkelmannum in detect. fundamenti Bohmiani p. 18. contra Fluddum c. vii. microcosmi, et Jac. Boehmii. Joh. Galileum ad Jamblichum de Mysteriis Aegypt. p. 206. Gerard. Mejerum in paradoxo de Archangelis enthymemate Hamb. 1695. 4. Dan. Pfeffingeri Disquis. de cultu Angelorum. Argent. 1708. 4. Joh. Job. Majorani de natura, et cultu Angelorum. Jenae 1653. 4. Hackspanium de Angelorum, Doemonumque nominibus. in Sylloge p. 234. 242. 252.

³ vi. Strom. p. 493.

⁴ in iv. Apoc.

⁵ ibid. c. v. vi. et vi.

⁶ ibid. cap. xvii. V. etiam Apocalypsis I. 1. 4. v. 6. viii. 2. xv. 1.

⁷ cap. iv.

⁸ cap. xii. 15.

Mariae Sepulcri Cimeliorum descriptio continuatur.

Jam vero ad *Mariae Sepulcri Cimeliorum* descriptionem redeamus. Nam, quum ne magnos quidem Reges, Principesque Viros taedeat, quandoque, animi causa, domesticas copias, et pretiosam suppellectilem paullo curiosius inspicere, ac recognoscere, quis nos jure reprehendat, si diutius etiam inter aurum, gemmasque in nostro Templo repertas versari libeat? Itaque duplicem aequalium Auctorum narrationem latine exaratam heic etiam libenter attexam, quum plura maximi pretii in singulis occurrant, quae reperti thesauri divitias, atque opulentiam exactius recenseant, ac iccirco earum varietate Lectorum animos mirifice possint delectare. Ac primum Laurentii Surii Carthusiani referam testimonium, qui in Commentario rerum in Orbe gestatum ab anno MD, ad MDLXXIV, sub initium anni MDXLIV. mense, inquit, *Februario, Romae in Vaticano, haud procul a Tiberi, quum in Sacello S. Petri fundamenta foderentur, inventa est marmorea arca longitudine pedum octo, et semis, latitudine quinque, et sex altitudine, in qua condita fuit Maria Honorii Imper. Conjux, quae virgo obiit, morte abrepta ante nuptias. In ea arca, Corpore assumpto, aliquot tantum dentes supererant, capillique, ac tiliarum ossa duo: praeterea vestis, et pallium, quibus tantum auri fuit intertextum, ut ex his combustis, auri pondo xxxvi. collecta sint. Erat insuper capsula argentea longa pedem unum, et semissem, latitudine digitorum xii. in qua vascula multa e chrystallo, nonnullaque ex achate perpulcre elaborata. Item annuli aurei xl. variis gemmis ornati. Erat et smaragdus au-*